

การออกแบบหลักสูตรในยุคการถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยี The remodeling of the curriculum according to the era of diruption

คณิศ นามนัย* วีระวุฒิ วรรณภากร* อธิกร วรบำรุงกุล**

เริงวิชญ์ นิลโคตร*** วัยวุฒิ บุญลอย*** อรุณเกียรติ จันทร์ส่งแสง***

Khanet Namnai* Veerawut Wanphakorn* Theerangkoon Warabamrungkul**

Reongwit Nilkote*** Waiwoot Boonloy*** Arungiat Chansongsaeng***

Received: 29 October 2022 / Revised: 27 December 2022 / Accepted: 31 December 2022

บทคัดย่อ

ประชากรทุกคนในฐานะผู้ใช้เทคโนโลยี มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการปลูกฝังและเตรียมความพร้อมอย่างเข้มข้นเพื่อให้สามารถรับมือการเปลี่ยนแปลงและภาวะแห่งการถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยี หรือ Digital Disruption ทั้งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งการเตรียมความพร้อมนั้นจำเป็นต้องถูกจัดวางไว้ในระบบการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาภาคบังคับที่ประชาชนทุกคนจะต้องเข้าสู่กระบวนการทางการศึกษาตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย เพื่อให้มั่นใจว่าประชาชนทุกคนจะได้รับการปลูกฝังทักษะและสมรรถนะที่สำคัญและจำเป็น ระบบการศึกษาและหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันยังไม่สามารถตอบสนองการจัดการศึกษา เพื่อบ่มเพาะให้ประชากรมีความรู้ สมรรถนะ และทักษะที่จำเป็น ต่อการดำรงชีวิตในยุคการเปลี่ยนแปลงและยุคแห่งการถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยีอย่างป็นรูปธรรม จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการออกแบบหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการพัฒนาไปของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความคิดเชิงวิเคราะห์ สร้างสรรค์ และด้านทักษะการใช้เทคโนโลยี สถานศึกษามีอำนาจที่จะสามารถจัดหลักสูตรการสอนให้สอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ตามกรอบที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฯ เพื่อเป็นแรงขับเคลื่อนหนึ่งที่จะช่วยให้ประชาชนมีคุณลักษณะของพลเมืองในยุคการเปลี่ยนแปลงเพื่อดำรงชีวิตอยู่ในยุค

* นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

*** อาจารย์ ดร. ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

* Graduate student at Master of Educational Administration program, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University

** Assistant Professor Dr. at Department of Educational Administration, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University

*** Lecturer Dr. at Department of Educational Administration, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University

วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย

ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2566)

แห่งความท้าทายนี้ได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้ในการแก้ไขปัญหาในระยะยาว กระบวนการจัดการศึกษาทั้งระบบยังจำเป็นต้องได้รับการอภิวินิจฉัยตั้งแต่ระดับของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไปจนถึงระดับหลักสูตรสถานศึกษาทั้งในแง่ของรายละเอียดและข้อกำหนดต่าง ๆ ที่ขาดความยืดหยุ่นซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือในทุกกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับสถานศึกษาที่ถือเป็นหน่วยงานระดับฐานรากของการศึกษาในประเทศ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดในการอภิวินิจฉัยหลักสูตรที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงไปของโลกในปัจจุบัน เพื่อให้มั่นใจว่าประชาชนจะได้รับการบ่มเพาะคุณลักษณะสำคัญในการเป็นพลเมืองและพลโลกต่อไป

คำสำคัญ : การถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยี/ การอภิวินิจฉัยหลักสูตร/ ยุคการเปลี่ยนแปลง

Abstract

Every citizen, as a technology user, needs to be cultivated and intensively prepared to cope with changes and displacement by technology or Digital Disruption. at present and that may occur in the future This preparation needs to be placed in the education system. In compulsory education, all citizens must enter the educational process as stipulated by law to ensure that all citizens are instilled with essential and essential skills and competencies. The current educational system and curriculum used in the management of learning are still unable to respond to the education management to instill the knowledge, competence, and skills necessary for life in the era of change and the era of displacement. with concrete technology It is essential to evolve the curriculum in line with the world's developments, especially in the areas of analytical thinking, creativity, and technology skills. Educational institutions have the power to organize teaching curriculum under the context and situation following the framework specified in the Basic Education Core Curriculum. To be one of the driving forces that will help people to have the characteristics of citizens in the transition era to live happily in this challenging era. In the long-term solution, the entire education system is also necessary to be appreciated from the level of the core curriculum to basic education to the curriculum level, both in terms of details and the lack of flexibilities. This requires cooperation at all levels, especially at the educational institute level, which is considered the foundation of education in the country. The purpose of this article is to present the concept of metamorphosis of the curriculum in line with the changing world to ensure that citizens continue to cultivate the essential qualities of citizenship and global citizenship.

Keywords: digital disruption/ remodeling of the curriculum / era of transformation

บทนำ

เทคโนโลยีแห่งโลกยุคการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันได้รับการพัฒนาต่อยอดอย่างก้าวกระโดด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นับตั้งแต่การถือกำเนิดขึ้นของคอมพิวเตอร์เชิงพาณิชย์ยุคใหม่ ในปี ค.ศ. 1946 (วิกิพีเดีย ก,ออนไลน์) และการถือกำเนิดขึ้นของการใช้อินเทอร์เน็ตเชิงพาณิชย์ ในปี ค.ศ. 1980 (วิกิพีเดีย ข,ออนไลน์) ทั้งสองสิ่งถูกบูรณาการมาใช้เป็นสื่อกลางในการติดต่อ สื่อสาร ส่งต่อ เผยแพร่ แลกเปลี่ยน ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ไปทั่วโลก ก่อให้เกิดสังคมแห่งเทคโนโลยีที่ไร้ซึ่งพรมแดน แต่การพัฒนาอย่างก้าวกระโดดนั้นมักจะมาพร้อมกับความเปราะบางบางอย่างในแง่ของผู้ใช้เทคโนโลยี จึงมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องเข้าใจและตระหนักถึงประโยชน์และโทษของการใช้เทคโนโลยีนั้น ๆ สังคมโลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ อย่างก้าวกระโดด เป็นยุคแห่งการใช้เทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศ ดังจะเห็นได้จากการถือกำเนิดขึ้นของรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) การเรียนรู้ในมิติใหม่ รวมทั้งการกำเนิดขึ้นของรูปแบบธุรกิจใหม่ ๆ อันเป็นการเปิดโอกาสและนำมาสู่ความท้าทายรูปแบบใหม่ให้กับพลเมืองโลก เทคโนโลยีเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ในโลกปัจจุบัน พลเมืองทุกคนล้วนต้องพึ่งพาเทคโนโลยีในการดำเนินชีวิตของตนไม่ด้านใดก็ด้านหนึ่ง เทคโนโลยีเป็นตัวแปรหลักที่ผลักดันให้โลกก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง พลเมืองจึงต้องปรับตัวและรับมือกับความจำเป็นเหล่านั้นให้ได้

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันกำลังเผชิญกับเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็น ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยี การเข้าถึงความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ที่สะดวก รวดเร็ว เข้าถึงได้ง่าย มีลักษณะกระจายแบบทุกทิศทาง นำมาซึ่งการที่เด็กและเยาวชนต้องตกอยู่ท่ามกลางความเสี่ยงต่อการเกิดพฤติกรรมเลียนแบบหรือเกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นเยาวชนคนรุ่นใหม่ ซึ่งถือเป็นกำลังสำคัญที่จะพัฒนาประเทศชาติด้วยภูมิความรู้ ด้วยความคิดสร้างสรรค์ รู้จักคิด วิเคราะห์ และปรับประยุกต์ใช้ ให้เกิดความเจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างยั่งยืน จึงมีความจำเป็นอย่างมากที่ต้องได้รับการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีความใฝ่รู้และมีความคิดสร้างสรรค์ (Keep on learning and creativity) เพื่อให้ก้าวทันความรู้และนวัตกรรมที่มีอยู่และที่จะเกิดขึ้นใหม่ในอนาคต อีกทั้งต้องสามารถนำความรู้ไปคิดต่อยอด เพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ ๆ ได้ (ภรณ์ ศิริวิศาลสุวรรณ, 2562 : 1) ซึ่งสอดคล้องกับ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ, 2550) ที่ว่า จากสภาวะการแข่งขันของโลกโดยเฉพาะการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ประกอบกับความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยีทำให้เกิดข้อมูลข่าวสารที่แพร่กระจายถึงกันทั่วโลก เกิดสภาวะโลกไร้พรมแดน การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทำให้สังคมต้องมีการปรับตัว หากสังคมใดยังคงดำรงอยู่แบบเดิมและขาดการศึกษาค้นคว้า ไม่มีการสร้างองค์ความรู้ใหม่ จะเป็นสังคมที่มีแต่การเลียนแบบ ไม่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง เป็นสังคมที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันต่าง ๆ และอยู่รอดยาก ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็น ต้องเปลี่ยนแปลงสังคมใหม่ให้เป็นสังคมฐานความรู้ มีผู้คนที่รู้จักคิด สามารถสร้างหรือผลิตงานใหม่ที่มีการพัฒนาเชื่อมโยงความรู้ เป็นสังคมที่มีเหตุผล และ เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ในการนี้เยาวชน คนยุคใหม่จึงต้องสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ให้ได้มากที่สุด โดยต้องมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ข้อมูลที่มีอยู่มากมายหลากหลายทั้งที่

เป็นประโยชน์และอาจเป็นโทษ รู้จักเลือกรับหรือปฏิเสธ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณ นั่นคือ การมีทักษะทางด้านสารสนเทศเพื่อสร้างการเรียนรู้ที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อตนเองและต่อส่วนรวม คุณภาพของเด็กและเยาวชนเป็นตัวบ่งชี้ประสิทธิผลของการพัฒนาประเทศ

การเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และสิ้นไป เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นได้ในทุกมิติไม่ว่าในแง่ทั้งเรื่องในมิติของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประชาชนทุกคนจึงต้องเข้าใจว่าการที่กิจกรรมใด ๆ ที่เคยทำมาในอดีตย่อมถูกแทนที่ด้วยสิ่งใหม่ได้เสมอ

Digital Disruption คืออะไร ส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างไร

กระแสการเปลี่ยนแปลงหรือการถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยีในปัจจุบัน (Digital Disruption) ที่กำลังเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ได้ส่งผลให้พฤติกรรมของผู้คนเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ซึ่งมีส่วนพลิกโฉมการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนอุตสาหกรรมต่าง ๆ ไปอย่างสิ้นเชิง การพัฒนาและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีช่วยให้วิถีชีวิตของผู้คนในปัจจุบันสะดวกสบายยิ่งขึ้น ทั้งยังก่อให้เกิดธุรกิจใหม่ ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อนอย่างมากมาย เช่น การขายสินค้าหรืออาหารผ่านแอปพลิเคชัน Grab, Food Panda, Shopee ที่ช่วยให้การสั่งอาหารเป็นเรื่องที่สะดวกสบายมากขึ้น หรือจะเป็นบริการเรียกรถบริการส่วนบุคคลก็กลายเป็นเรื่องง่ายขึ้นอย่างมาก ดังจะเห็นได้ว่าในทุกวันนี้ ตามร้านค้า ร้านอาหาร คาเฟ่ ต่าง ๆ มักจะมีพนักงานที่ใส่ชุดหลากสี เช่น สีส้ม สีเขียว สีเหลือง จอดรอรับคำสั่งซื้ออยู่มากมายจนชินตา(สำนักงาน ก.พ., 2563 : ออนไลน์) การเปลี่ยนแปลงและการถูกแทนที่ด้วยสิ่งใหม่เหล่านี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในแทบทุกมุมของสังคมไทยรวมถึงสังคมโลกในปัจจุบัน เป็นสิ่งที่ทุกคนได้รับผลกระทบทั้งในแง่ดีและแง่ร้าย ดังนั้น เราทุกคนจึงจำเป็นต้องเข้าใจและทราบว่ามีสิ่งใดบ้างที่อาจเกิดการถูกแทนที่ได้ เพื่อเตรียมความพร้อมและมองหาประโยชน์จากสิ่งเหล่านั้น

Disruption ในความหมายดั้งเดิม หมายถึง การที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งถูกสิ่งอื่นทำลายลง หรือ การหยุดทำสิ่งเดิมเพื่อพัฒนาสิ่งใหม่หรือวิธีการใหม่ หรือแสวงหาโอกาสใหม่ให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งเชื่อมโยงกับที่จอห์น ไนซ์บิตต์ ผู้เขียนหนังสือเรื่อง Megatrends 2000 (John Naisbitt, 2528) ได้อธิบายถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงใหม่ทางสังคมโลกไว้ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศจะทำให้การกระจายข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีลักษณะการกระจายไปแบบทุกทิศทาง และมีระบบการตอบสนองอย่างรวดเร็ว รวมทั้งยังสามารถสื่อสารแบบสองทิศทางได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ ผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง และด้านสังคมจึงแตกต่างจากในอดีตอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากวิกฤตการณ์ทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับประเทศหนึ่งย่อมมีผลกระทบต่อประเทศอื่น ๆ อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง อันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทำให้เกิดแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลาย ๆ ด้าน แนวโน้มที่สำคัญที่เกิดจากเทคโนโลยีที่สำคัญและเป็นที่กล่าวถึงกันอย่างมาก มีหลายประการ ประกอบด้วย

1. เทคโนโลยีสารสนเทศทำให้สังคมพัฒนาจากสังคมอุตสาหกรรมมาเป็นสังคมสารสนเทศ โดยการเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้ไม่ใช่เรื่องใหม่ เนื่องจากสภาพของสังคมโลกได้เปลี่ยนแปลงมาแล้วถึงสองครั้ง จากสังคมความเป็นอยู่แบบเร่ร่อนมาเป็นสังคมเกษตรที่รู้จักกับการเพาะปลูกและสร้างผลิตผลทางการเกษตรทำให้มีการสร้างบ้านเรือน

เป็นหลักแหล่ง ต่อมามีความจำเป็นต้องผลิตสินค้าให้ได้ปริมาณมากและต้นทุนที่ถูกลง จึงเริ่มหันมาดำเนินการผลิตในลักษณะอุตสาหกรรม ทำให้สภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์เปลี่ยนแปลงมาเป็นสังคมเมืองที่มีการรวมกลุ่มกันอยู่อาศัยเป็นเมือง มีอุตสาหกรรมเป็นฐานการผลิต สังคมอุตสาหกรรมได้ดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน และกำลังจะเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมสารสนเทศ ปัจจุบันคอมพิวเตอร์และระบบสื่อสารมีบทบาทมากขึ้น มีการใช้เครือข่าย เช่น อินเทอร์เน็ตเชื่อมโยงการทำงานต่าง ๆ การดำเนินธุรกิจโดยใช้สารสนเทศอย่างกว้างขวาง เกิดคำใหม่ว่า ไซเบอร์สเปซ (Cyber Space) มีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในไซเบอร์-สเปซ เช่น การประชุมพูดคุย การซื้อสินค้าและบริการ การทำงานผ่านทางเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ทำให้เกิดสภาพที่เสมือนจริง (Metaverse) มากมาย เช่น ห้องสมุดเสมือนจริง ห้องเรียนเสมือนจริง ที่ทำงานเสมือนจริง ฯลฯ

2. เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเทคโนโลยีแบบสุนทรียสัมผัสและตอบสนองตามความต้องการ การใช้เทคโนโลยีปัจจุบันเป็นแบบบังคับ เช่น การดูโทรทัศน์ วิทยุ เมื่อเราเปิดเครื่องรับโทรทัศน์ เราไม่สามารถเลือกตามความต้องการได้ ถ้าสถานีส่งสัญญาณใดมาเราก็จะต้องชม ดังนั้นเมื่อเปิดวิทยุจะมีเสียงดังขึ้นทันที หากไม่พอใจก็ทำได้เพียงเลือกสถานีใหม่ แนวโน้มจากนี้ไปจะมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เรียกว่า on demand เราจะมี TV on demand มีวิทยุแบบตามความต้องการ เช่น เมื่อต้องการชมภาพยนตร์เรื่องใดก็เลือกชม และดูได้ตั้งแต่ต้นรายการ หากจะศึกษาหรือเรียนรู้ก็มี Education On Demand คือ สามารถเลือกเรียนตามความต้องการได้ การตอบสนองตามความต้องการ เป็นหนทางที่เป็นไปได้ เพราะเทคโนโลยีมีพัฒนาการที่ก้าวหน้าจนสามารถนำระบบสื่อสารมาตอบสนองตามความต้องการของมนุษย์ได้

3. เทคโนโลยีสารสนเทศทำให้เกิดสภาพการทำงานแบบทุกสถานที่และทุกเวลา เมื่อการสื่อสารแบบสองทางก้าวหน้าและแพร่หลายขึ้น การโต้ตอบผ่านเครือข่ายทำให้เสมือนมีปฏิสัมพันธ์ได้จริง เรามีระบบ วีดีโอคอนเฟอเรนซ์ ระบบประชุมบนเครือข่าย มีระบบ Tele-education มีระบบการค้าบนเครือข่าย ลักษณะของการดำเนินธุรกิจเหล่านี้ทำให้การขยายขอบเขตการทำงาน หรือการดำเนินกิจกรรมสามารถแพร่ไปทุกหนทุกแห่ง และดำเนินการได้ตลอด 24 ชั่วโมง จะเห็นได้จากตัวอย่างที่มีมานานแล้ว เช่น ระบบเอทีเอ็ม ทำให้การเบิกจ่ายได้เกือบตลอดเวลา และกระจายไปใกล้ตัวผู้รับบริการมากขึ้น แต่ด้วยเทคโนโลยีที่ก้าวหน้ายิ่งขึ้น การบริการจะกระจายมากยิ่งขึ้นจนถึงที่บ้าน ในอนาคตสังคมการทำงานจะกระจายงานบางงานอาจนั่งทำที่บ้านหรือที่ใดก็ได้ และเวลาใดก็ได้

4. เทคโนโลยีสารสนเทศทำให้ระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงจากระบบแห่งชาติไปเป็นเศรษฐกิจโลกความเกี่ยวโยงของเครือข่ายสารสนเทศทำให้เกิดสังคมโลกาภิวัตน์ จากระบบเศรษฐกิจซึ่งแต่เดิมมีขอบเขตจำกัดภายในประเทศก็กระจายเป็นเศรษฐกิจโลก ทั่วโลกจะมีกระแสการหมุนเวียนแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว เทคโนโลยีสารสนเทศมีส่วนเอื้ออำนวยให้การดำเนินการมีขอบเขตกว้างขวางมากยิ่งขึ้น ระบบเศรษฐกิจของโลกจึงผูกพันกับทุกประเทศ และเชื่อมโยงกันแนบแน่นขึ้น

5. เทคโนโลยีสารสนเทศทำให้องค์กรมีลักษณะผูกพัน หน่วยงานภายในเป็นแบบเครือข่ายมากขึ้น แต่เดิมการจัดองค์กรมีการวางแผนลำดับขั้น มีสายการบังคับบัญชาจากบนลงล่าง แต่เมื่อการสื่อสารแบบสองทางและการกระจาย

ข่าวสารดีขึ้น มีการใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์ในองค์กรผูกพันกันเป็นกลุ่มงานมีการเพิ่มคุณค่าขององค์กรด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดโครงสร้างขององค์กรจึงปรับเปลี่ยนจากเดิม และมีแนวโน้มที่จะสร้างองค์กรเป็นเครือข่ายที่มีลักษณะการบังคับบัญชาแบบแนวนอนมากขึ้น หน่วยธุรกิจจะมีขนาดเล็กลง และเชื่อมโยงกันกับหน่วยธุรกิจอื่นเป็นเครือข่าย สถานะภาพขององค์กรจึงต้องแปรเปลี่ยนไปตามกระแสของเทคโนโลยี เพราะการดำเนินธุรกิจต้องใช้ระบบสื่อสารที่มีความรวดเร็วเท่ากับแสง ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลได้ง่ายและรวดเร็ว

6. เทคโนโลยีสารสนเทศก่อให้เกิดการวางแผนการดำเนินการระยะยาวขึ้น อีกทั้งยังทำให้วิธีการตัดสินใจ หรือเลือกทางเลือกได้ละเอียดขึ้น จากเดิมที่การตัดสินใจปัญหาอาจมีหนทางให้เลือกได้น้อย เช่น มีคำตอบเดียว คือ ใช่ และ ไม่ใช่ แต่ด้วยข้อมูลข่าวสารที่สนับสนุนการตัดสินใจ ทำให้วิถีความคิดในการตัดสินใจปัญหาเปลี่ยนไป ผู้ตัดสินใจมีทางเลือกได้มากขึ้น มีความละเอียดอ่อนและความรอบคอบในการตัดสินใจได้ดีขึ้น

7. เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเทคโนโลยีเดียวที่มีบทบาทที่สำคัญในทุกวงการ ดังนั้นจึงมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองได้อย่างมาก ลองนึกดูว่าขณะนี้เราสามารถชมข่าวชมรายการทีวี ที่ส่งสัญญาณกระจายผ่านทางดาวเทียมของประเทศต่าง ๆ ได้ทั่วโลก เราสามารถรับรู้ข่าวสารได้ทันที เราใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการสื่อสารระหว่างกัน และติดต่อกับคนได้ทั่วโลก จึงเป็นที่แน่ชัดว่าแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองจึงมีลักษณะเป็นสังคมโลกมากขึ้น

Digital Disruption จึงเป็นรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยเป็นผลทางตรงมาจากนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ทำให้รูปแบบการดำเนินธุรกิจ หรือการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนทำให้ธุรกิจบางอย่างไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็วตามไปด้วย ทำให้เกิดการถูกแทนที่ของธุรกิจใหม่ ๆ ตัวอย่างของนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เข้ามา Disrupt กล่าวได้ว่า การถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยี หรือ Digital Disruption นั้น เกิดขึ้นและดำเนินอยู่ในทุกมิติของสังคม เช่น

มิติของเศรษฐกิจและมิติของอุตสาหกรรม ที่ผ่านมาจะได้ทราบแล้วว่า มีการปลดพนักงานหรือปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการดำเนินการ รูปแบบการผลิต โดยหันมาใช้เทคโนโลยีในการดำเนินงานมากขึ้น เช่น การใช้หุ่นยนต์ในสายการผลิตอุตสาหกรรม การใช้ระบบปัญญาประดิษฐ์ในการวิเคราะห์หรือทำหน้าที่ใดแทนมนุษย์ การทำธุรกรรมต่าง ๆ ผ่านระบบออนไลน์ เป็นต้น (สำนักงาน ก.พ., 2563 : ออนไลน์)

มิติของการศึกษา ได้ถูกพลิกโฉมไปอย่างมาก จากเดิมที่ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ นั้นถูกจำกัดอยู่ในห้องสี่เหลี่ยมจำกัดอยู่กับตัวบุคคล นักเรียนหรือผู้ที่ต้องการแสวงหาความรู้ในเรื่อง ศาสตร์ หรือทฤษฎีแนวคิดต่าง ๆ จะต้องเดินทางไปเรียนกับครู อาจารย์ที่ได้รับการยอมรับในความรู้แขนงนั้น ๆ แต่ในยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในฐานะสื่อกลางนั้น ผู้คนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ที่มีอยู่ทั่วทุกมุมโลกได้อย่างอิสระทุกที่ ทุกเวลา ศาสตร์ความรู้ใหม่ ๆ ได้ถูกเผยแพร่ไปอย่างกว้างขวาง ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ครอบคลุมทั่วโลกได้ตามความถนัดและความสนใจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการทางความรู้ที่หลากหลาย การพัฒนาของเทคโนโลยีดิจิทัลส่งผลให้รูปแบบการเรียนรู้เปลี่ยนไป เป็นการเรียนรู้ที่ไร้พรมแดน ยกตัวอย่างเช่น Khan Academy ที่ใช้เทคโนโลยีในการสนับสนุน

ทางการศึกษา โดยเปิดหลักสูตรที่มีเนื้อหาในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่เรื่องที่เป็นพื้นฐาน เช่น การบวก ลบ คูณ หาร แก้วสมการทางคณิตศาสตร์ การวาดภาพ ดนตรี ศิลปะ แม้กระทั่งหลักสูตรการดำเนินธุรกิจ การตลาด เศรษฐศาสตร์ เป็นต้น หรือจะเป็นระบบ MOOC ที่หลายมหาวิทยาลัยในประเทศไทยได้ดำเนินการอยู่เช่นกัน(พิชญ์สินี มะโน, 2562 : 3)

มิติการแพทย์ ปัจจุบันการรักษาโรคร้ายแรงที่เคยไม่มีทางรักษาได้ในอดีตสามารถเยียวยาฟื้นฟูได้ด้วย ความก้าวหน้าทางการแพทย์ในปัจจุบัน รวมถึงระบบการสื่อสารทางไกลในการตรวจวินิจฉัยโรคทางการแพทย์ก็ ช่วยให้การเข้าถึงบริการทางการแพทย์เป็นไปได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง

จากข้อมูลดังกล่าวจึงนับเป็นความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางรากฐานให้สมาชิกในสังคมได้รับการบ่มเพาะ ทั้งในด้านสมรรถนะ ด้านการคิดวิเคราะห์ ด้านการปรับตัว และด้านเทคโนโลยี เพื่อให้มีคุณลักษณะที่พร้อมจะ รับมือกับความเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาไปของโลกได้อย่างเหมาะสม นำไปสู่การเป็นพลเมืองและพลโลกที่สมบูรณ์ ดังที่นักธรรมชาติวิทยาผู้เลื่องชื่อและผู้ประพันธ์หนังสือชื่อ On the Origin of Species (กำเนิดของสรรพชีวิต) ชาลส์ ดาวิน (Charles Dawin) ได้กล่าวไว้ว่า “It is not the strongest of the species that survives, nor the most intelligent that survives. It is the one that is most adaptable to change.” (Charles Dawin and Leonard Kebler. 2438) หรือ “ผู้ที่อยู่รอดต่อไปได้หรือไม่ นั่น มิใช่ผู้ที่ความแข็งแกร่งที่สุด หรือ ผู้ที่มีความฉลาดที่สุด หากแต่เป็นผู้ที่สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็วและปรับตัวไปกับการเปลี่ยนแปลง นั้นได้ดีที่สุด” ดังนั้นการเตรียมความพร้อมให้กับทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้คุณลักษณะที่จะส่งเสริมให้เติบโตเป็นพลเมือง และพลโลกได้อย่างเพียบพร้อมมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

คุณลักษณะของพลเมืองในยุคการเปลี่ยนแปลง

ในอดีต โลกของเราได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงมาอย่างนับครั้งไม่ถ้วน สิ่งมีชีวิตนับล้านเคยผ่านช่วงเวลาแห่ง ความเสี่ยงในการสูญสิ้นเผ่าพันธุ์มาหลายครั้ง ดังเช่นในยุคไดโนเสาร์ เหตุการณ์สูญพันธุ์ครั้งใหญ่ที่นักวิทยาศาสตร์ และผู้คนทั่วไปรู้จักเป็นอย่างดีคือ เหตุการณ์สูญพันธุ์ครั้งใหญ่ในยุคครีเตเชียส (Cretaceous) เมื่อประมาณกว่า 65 ล้านปีก่อน เป็นเหตุให้สิ่งมีชีวิตขนาดใหญ่สูญพันธุ์ทั้งหมด สิ่งมีชีวิตขนาดเล็กที่เหลือต้องวิวัฒนาการตนเอง เพื่อให้สามารถ ดำรงเผ่าพันธุ์ต่อไปได้ บ้างก็วิวัฒนาการจากการอาศัยอยู่ในน้ำขึ้นมาอาศัยอยู่บนบก แม้กระทั่งการปรับตัว เช่น การเพิ่มหรือลดอวัยวะใด ๆ เพื่อให้อยู่รอด การปรับตัวพฤติกรรมให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ เป็นต้น (วิกิพีเดีย ค. 2551 : ออนไลน์) หรือหากมองถึงเหตุการณ์ Digital Disruption ที่ใกล้ตัวเข้ามาอีกสักหน่อย คงหนีไม่พ้น เหตุการณ์การล่มสลายของ Kodak หรือ บริษัท อีสต์แมน โคดัก ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มการผลิตฟิล์มถ่ายรูปรายใหญ่ของ สหรัฐและเป็นผู้ผลิตฟิล์มถ่ายรูปที่ครองตลาดโลกมายาวนานถึง 131 ปี ได้ยื่นล้มละลายไปในปี ค.ศ 2012 เนื่องมาจากการที่โลกก้าวเข้าสู่ "ยุคดิจิทัล" อย่างรวดเร็วจนคนส่วนใหญ่คาดไม่ถึง และในยุคดิจิทัลนี้เอง ทำให้โกดักตามไม่ทันคู่แข่งอย่าง นิคอน โซนี่ และแคนนอน จนท้ายที่สุดโกดักต้องเสียส่วนแบ่งตลาดให้คู่แข่งเหล่านี้ (สำนัก

ข่าวอินโฟเควสท์ (IQ), 2555 : ออนไลน์) จะเห็นได้ว่าในทุก ๆ การเปลี่ยนแปลงจะมีส่วนที่อยู่รอดและสูญสิ้นไป ทักษะในการวางแผน การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง การเอาตัวรอดและการปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงซึ่งไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงรูปธรรม ทางกายภาพ ที่มองเห็นหรือสัมผัสได้เท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางนามธรรม ทุกรูปแบบที่อาจเกิดขึ้นได้

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้นจึงสังเคราะห์คุณลักษณะที่พึงมีของพลเมืองโลกในยุคการเปลี่ยนแปลงได้ดังนี้

1) คุณลักษณะในการตระหนักรู้ พลเมืองโลกควรที่จะตระหนักรู้สิ่งต่าง ๆ อยู่เสมอ สามารถคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ องค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อคาดการณ์ความเปลี่ยนแปลงหรือมองเห็นถึงแนวโน้มของการเกิดขึ้นหรือหมดสิ้นไป เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้น ๆ ได้อย่างทันท่วงที รวมทั้งสามารถตระหนักรู้ถึงข้อบกพร่องของตนเองเพื่อนำไปสู่การยอมรับและปรับปรุงข้อบกพร่องนั้นให้น้อยลงหรือหมดไป

2) คุณลักษณะในการวางกลยุทธ์และการวางแผน พลเมืองโลกควรที่จะสามารถวิเคราะห์ภาพรวมและสามารถกำหนดทิศทางหรือการวางแผนการใช้ชีวิตและคาดการณ์อนาคต ไม่ใช่แค่ในระยะ 1 หรือ 2 ปี แต่ควรจะสามารถวางแผนดังกล่าวตามบริบทของตนเองในปัจจุบันในระยะไม่ต่ำกว่า 5 ปี

3) คุณลักษณะในการมองปัญหาด้วยวิจาร์ณญาณ พลเมืองโลกควรที่จะสามารถมองเห็นหรือสังเคราะห์บริบทต่าง ๆ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่ร้ายแรงที่สุดที่อาจเกิดขึ้น (Worst case scenario) และสามารถกำหนดแนวทางป้องกันหรือแนวทางแก้ไขไว้ล่วงหน้า เพราะหากปัญหาเหล่านั้นไม่เกิดขึ้นจริงก็ถือว่าเป็นสิ่งที่ดี แต่หากเกิดปัญหานั้นจริงก็จะสามารถตอบสนองต่อปัญหานั้นได้อย่างรวดเร็วตามแนวทางที่วางไว้

4) คุณลักษณะในการปรับตัวเพื่ออยู่รอด พลเมืองโลกควรที่จะสามารถตอบสนองและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่ก่อตัวขึ้นได้อย่างทันท่วงที กล้าที่จะลองผิดลองถูกเพื่อให้สามารถเดินไปข้างหน้าได้อย่างต่อเนื่อง

5) คุณลักษณะในการคิดเชิงสร้างสรรค์และนวัตกรรม พลเมืองโลกควรที่จะสามารถมีความคิดริเริ่มที่จะทำสิ่งใดที่นอกเหนือจากที่ทำอยู่ ไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นเรื่องที่สดใหม่ที่ไม่เคยมีผู้ใดทำมาก่อน แต่สามารถหมายความว่าสิ่งที่พลเมืองมีความกล้าที่จะก้าวออกจากพื้นที่ปลอดภัย หรือ safe zone ของตนเองและริเริ่มทำสิ่งใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตนเอง

คุณลักษณะดังกล่าวข้างต้นถือเป็นจรรยาวัช หรือ Soft Skills ที่สามารถส่งเสริมให้พลเมืองที่ได้รับการบ่มเพาะในคุณลักษณะเหล่านั้นปรับตัวและอยู่กับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและอาจเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่สถานการณ์ในปัจจุบัน ระบบการศึกษาซึ่งเป็นหัวใจหลักของการพัฒนาคนที่จะนำไปสู่การพัฒนาชาติยังคงมีปัญหาและอุปสรรคอย่างมาก ส่งผลให้การขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่คุณลักษณะดังกล่าวเป็นไปได้อย่างยากลำบาก

ปัญหาของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษาในปัจจุบัน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2542 ในมาตรา 27 ระบุว่า “ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐานเพื่อ ความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษา ขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรณคดีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ สภาพปัญหาในชุมชนและ สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็น สมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และ ประเทศชาติ”(กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ประเทศไทยจึงมีหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน เป็นกรอบแนวคิดและแกนหลักในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน

เป็นระยะเวลาเวลามากกว่าสองทศวรรษที่การศึกษาของประเทศไทยถูกตีกรอบให้จัดการศึกษาภายใต้ ข้อกำหนด มาตรฐาน ตัวชี้วัด และคุณลักษณะต่าง ๆ แต่กลับพบว่า ประสิทธิภาพหรือผลสัมฤทธิ์ในการจัดการศึกษา นั้นยังไม่เป็นที่น่าพอใจ แม้ว่าจะมีการปรับปรุง เพิ่มเติม รวมถึงเปลี่ยนแปลงรายละเอียดบางประการในหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่เป็นระยะ แต่ก็ยังไม่สามารถขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาให้ก้าวหน้าได้อย่าง ทัวถึงและเป็นรูปธรรม ยังคงมีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างชัดเจน และช่องว่างเหล่านั้นยังคง มีแนวโน้มที่จะขยายตัวขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่วางกรอบแนวคิด และแกนหลักในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนนั้นไม่สามารถตอบสนองต่อความแตกต่างเชิงบริบทพื้นที่ บริบท สังคม และความแตกต่างระหว่างบุคคลได้เท่าที่ควร สอดคล้องกับที่ ดร.วิริยะ ฤชชัยพานิชย์ ได้กล่าวไว้ว่า “หลักสูตรจากส่วนกลางซึ่งมีเนื้อหามากมายที่เด็กไม่มีโอกาสได้ใช้เนื้อหานั้นไปทำประโยชน์อะไรเลย แต่ต้องเรียนเพื่อ ทำข้อสอบ กลายเป็นภาระทำให้เด็กเสียเวลา และที่แย่ไปกว่านั้น การสอบแบบโบราณกลายเป็นภาระที่ทำให้เด็ก ต้องเสียเวลาท่องเรื่องราวที่หาได้ง่าย ๆ ในหนังสือหรืออินเทอร์เน็ต การทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเพิ่ม บทบาทให้เข้าร่วมรับผิดชอบ จะทำให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีเป้าหมาย และเรียนรู้ตามที่ควรเป็น” (วิริยะ ฤชชัย พานิชย์, 2559:4)

ประเด็นปัญหาของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นเป็นเรื่องที่จะต้องอาศัยความร่วมมือของทุก ภาคส่วนในการแก้ไข ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลง ให้ปัญหาเหล่านั้นลดน้อยถอยลงหรือหมดไป ทั้งนี้ การนำ เทคโนโลยีในยุคปัจจุบันมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงการบูรณาการมาตรฐาน ตัวชี้วัด อาจจะเป็นทาง หนึ่งที่จะช่วยลดทอนปัญหาในด้านการเรียนรู้และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่มีอยู่ให้เบาบางลงได้

การอภิวัฒน์หลักสูตรในยุคการเปลี่ยนแปลงเพื่อเตรียมความพร้อมให้ทรัพยากรมนุษย์

อภิวัฒน์ เป็นการรวมกันของคำว่า “อภี” และ “วัฒน์” ซึ่ง ราชบัณฑิตยสถาน (2554, ออนไลน์) ได้ให้ ความหมายของคำว่า “อภี” ไว้ว่า เป็นคำประกอบหน้าศัพท์ที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต มีความหมายว่า ยิ่ง, วิเศษ, เหนือ และให้ความหมายคำว่า “วัฒน์ หรือ วัฒน์” ไว้ว่า ความเจริญ, ความงอกงาม ดังนั้น คำว่า อภิวัฒน์

จึงหมายถึง ความงอกงาม หรือ ความเจริญขึ้นอย่างยิ่งของสิ่งหนึ่งสิ่งใด ส่วนคำว่า หลักสูตร หมายความว่า ประมวลความรู้ วิชาและกิจกรรมในสาขาวิชา ต่าง ๆ ที่สถานศึกษากำหนดไว้อย่างมีวัตถุประสงค์มีเป้าหมาย โดยการจัดเนื้อหาตามธรรมชาติของวิชา เพื่อจัดประสบการณ์ให้แก่แก่นักเรียน เมื่อนำคำว่าพัฒนามาประกอบเข้ากับคำว่าหลักสูตร จึงอาจหมายความว่า การปรับ เปลี่ยน เพิ่ม หรือเสริมแนวทางหรือเนื้อหา ประมวลความรู้ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรทั้งที่มีอยู่เดิมและเพิ่มเติมเข้าไปใหม่ ตลอดจนการสร้างหรือวางกรอบแนวทางขึ้นมาใหม่ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้สามารถตอบสนองกับสถานการณ์ในปัจจุบันและในอนาคต เหมาะสมกับบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงไปมากขึ้น

หลักสูตรที่เสริมสร้างทักษะชีวิตในยุคดิจิทัลสามารถช่วยเพิ่มพูนทั้งความรู้ เจตคติและทักษะในเรื่องทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล ให้ผู้เรียนได้ อีกทั้งยังส่งเสริมให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมในปัจจุบันและเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคตสร้างภูมิคุ้มกันให้สามารถนำพาชีวิตของตนพ้นภัยรอบตัวจากชุมชนและสังคม ตลอดจนสามารถแก้ไขปัญหา รู้จักการปรับตัว และดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข (ภรณ์ ศิริวิศาลสุวรรณ และคณะ, 2563) จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตรให้ทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรเป็นการจัดทำหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือเป็นการจัดทำหลักสูตรขึ้นใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่ก่อน เพื่อตอบสนองต่อความเป็นไป หรือสภาวการณ์ในปัจจุบัน หรือแนวโน้มของสภาวการณ์ที่อาจเป็นไปในอนาคต การพัฒนาหลักสูตร อาจหมายรวมถึงการสร้างเอกสารอื่น ๆ สำหรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคคล ความต้องการของพื้นที่ หรือเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคมนั้น ๆ (Saylor J.G, Alexander. W.M. and Lewis Arthur J1981: 24) ณัฐวัชร จันทโรธรณ์ และไพโรจน์ ญัตติอัครวงศ์ (2565 : 337)

เห็นได้อย่างชัดเจนว่า หลักสูตรการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตรสถานศึกษาเป็นกลไกหลักที่สำคัญอย่างยิ่งของการศึกษา ด้วยเหตุที่หลักสูตรสถานศึกษานั้นเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ในระดับรากฐานที่เป็นการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการบ่มเพาะความเข้าใจ ความตระหนักรู้ และหล่อหลอมทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ในห้วงเวลาปัจจุบันที่สังคมโลกพัฒนาก้าวหน้าไปในด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โอกาสหรืออุปสรรคใหม่ ๆ ย่อมเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ จึงเป็นความท้าทายอย่างยิ่งสำหรับระบบการศึกษาที่จะบริหาร จัดการ ปรับปรุง หลักสูตรเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนซึ่งจะเป็นกำลังของชาติ ให้มีความพร้อมในการเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์แบบ หลักสูตรการศึกษาในปัจจุบันจำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาใหม่ทั้งหมด โดยกรอบและข้อบังคับตาม ๆ ควรมีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกเวลาและเนื้อหาที่ต้องการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและเมื่อผู้เรียนสามารถเรียนรู้ในวิชาใดได้สำเร็จผ่านการวัดผลและประเมินผลแล้ว ก็สามารถนำหน่วยกิตที่เรียนได้นั้นบันทึกลงสู่ศูนย์ข้อมูลหน่วยกิตกลาง หรือ Credit Bank ทั้งนี้ การมอบประกาศนียบัตรหรือการจะอนุมัติว่าผู้ใดสำเร็จการศึกษาในระดับใด ยังคงต้องมีการตรวจสอบคุณสมบัติตามข้อกำหนดในระเบียบหรือข้อบังคับอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป ทั้งนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่การขับเคลื่อน

ดังกล่าวต้องได้รับการผลักดันจากผู้ที่มีอำนาจในแต่ละระดับ ตั้งแต่ระดับกระทรวงไปจนถึงระดับสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนระบบการศึกษารากให้เดินหน้าและเกิดการเปลี่ยนแปลงได้

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการอภิวัฒน์หลักสูตร

ในอดีตสถานศึกษาเป็นเพียงผู้รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดหมาย ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น ปัจจุบันแนวความคิดดังกล่าวเปลี่ยนไป มีการกระจายอำนาจและมอบหมายให้สถานศึกษามีอำนาจตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น จึงมีผู้นำแนวความคิดนี้บรรจุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฯ เพื่อให้มีในทางปฏิบัติ ดังจะเห็นว่า มีการระบุถึงการกระจายอำนาจไปยังสำนักเขตพื้นที่ สถานศึกษา หนึ่งในเป้าหมายของการกระจายอำนาจ คือให้สถานศึกษาขึ้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตร ตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2542 : 86) สอดคล้องกับที่ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ออก กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 ข้อที่ 1 ให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาในด้านต่าง ๆ ไปยังเขตพื้นที่การศึกษา หรือสถานศึกษา อาทิ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารทั่วไป และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านวิชาการ ที่มอบอำนาจให้สามารถบริหาร การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เป็นต้น ประโยชน์หรือข้อดีของการกระจายอำนาจทั้งการบริหารจัดการและการพัฒนาหลักสูตรไปสู่สถานศึกษา คือ สามารถที่จะตัดสินใจให้สอดคล้องกับเงื่อนไขของท้องถิ่นได้ดีขึ้น ช่วยให้มีศักยภาพที่จะสร้างความกระตือรือร้นระหว่างผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีศักยภาพที่จะส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยได้ดีขึ้น โดยโน้มน้าวให้บุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมการตัดสินใจมากขึ้น มีศักยภาพในการส่งเสริมให้เกิดโครงสร้างการทำงานที่มีลักษณะเป็นนวัตกรรมมากขึ้น มีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษามากขึ้น หลีกเลียงหรือลดการใช้โครงสร้างการทำงานแบบเดิมลง มีศักยภาพในการนำทรัพยากรของรัฐมาใช้ เพื่อให้เกิดการตอบสนองความต้องการที่เหมาะสมมากขึ้น ลดความขัดแย้งของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เปิดโอกาสให้กลุ่มบุคคลที่ด้อยโอกาสเข้ามามีส่วนร่วม ส่งเสริมการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นวัตถุวิสัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

คุณลักษณะหรือคุณสมบัติที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพนั้นมีหลายประการ อาทิ มีวิสัยทัศน์และทันต่อการเปลี่ยนแปลง (Broad Vision & Keep Pace with Change) ผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพเป็นผู้ที่มองกว้าง มองไกล บริหารให้เป็นไปในกระบวนการที่ดี เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ ก้าวหน้าและก้าวไกล โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดของ นักการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จ และเป็นประโยชน์แก่นักเรียน ครู ชุมชน ผู้ปกครอง และรักษาระดับมาตรฐาน

ของสถานศึกษาให้ตรงตามความคาดหวังและพึงพอใจของชุมชน ทั้งในปัจจุบันและทันต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้เข้าใจ และพัฒนาการเรียนรู้แก่ผู้เรียนให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีคุณภาพ (ฉัตรสิรินทร์ มีสุข และคณะ, 2564 : 49)

จึงสรุปว่า เมื่อกฎหมายให้อำนาจสถานศึกษาในการบริหารจัดการต่าง ๆ ในสถานศึกษาได้ด้วยตนเองมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานด้านวิชาการ จึงเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษา ที่จะแก้ไข ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติมสิ่งใด ๆ ที่ช่วยให้การจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาให้เป็นไปเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก เช่น การปรับปรุงเนื้อหารายวิชาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน การเพิ่มรายวิชาที่สอดคล้องกับสถานการณ์โลกในปัจจุบัน การบูรณาการรายวิชาที่มีเนื้อหาซ้ำซ้อนเพื่อลดจำนวนชั่วโมงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนนโยบายทางด้านหลักสูตรสถานศึกษาให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม สมบูรณ์ครบถ้วนกระบวนการของการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษานั้น ๆ เนื่องด้วยผู้บริหารสถานศึกษานั้นเป็นกลไกหลักและเป็นผู้กำหนดนโยบายและวางแผนกลยุทธ์ต่าง ๆ ของสถานศึกษาตามกรอบของหลักสูตรแกนกลางฯ

ด้านนโยบาย ผู้บริหารควรเป็นผู้ริเริ่มในการอภิวินิจฉัยหลักสูตรสถานศึกษาผ่านการอำนวยความสะดวกและการกำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและจัดสภาพที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของครูให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกในปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความเจริญก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารควรปรับเปลี่ยนบทบาทการทำงานด้านหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นหลักสูตรเชิงรุกและมีความยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้น ดังนี้

ด้านประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องมีความรู้ ความสามารถ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งความกล้าในการขับเคลื่อนการอภิวินิจฉัยหลักสูตรของสถานศึกษาให้ตอบสนองต่อสถานการณ์ปัจจุบัน โดยประสานความร่วมมือกับองค์กรภายนอกอื่น ๆ เป็นผู้นำครูและบุคลากรทางการศึกษา ชุมชน และผู้ปกครอง ในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้สามารถมีหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับความต้องการ บริบท และความพร้อมของพื้นที่และชุมชน

ด้านภาวะผู้นำ ผู้บริหารยุคใหม่ต้องมีทักษะที่จำเป็นในยุคการเปลี่ยนแปลง ต้องเป็นนักคิด นักพัฒนา มีวิสัยทัศน์ ที่คิดนอกกรอบ มองปัญหาและคาดเดาปัญหาที่อาจเกิดขึ้นอย่างรอบด้านพร้อมวางแผนทางป้องกันและแก้ไข รับฟังเสียงจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยยึดถือเอาเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนเป็นความสำคัญสูงสุด

ด้านการกำกับติดตาม ผู้บริหารต้องมีส่วนร่วมและส่งเสริมการนิเทศ กำกับและติดตาม รูปแบบและกระบวนการการจัดการเรียนรู้ของครู โดยต้องอำนวยความสะดวกและส่งเสริมให้ครูปรับเปลี่ยนรูปแบบและกระบวนการสอนอย่างกัลยาณมิตร จากเดิมที่เน้นการบรรยายเป็นหลักมาเป็นจัดการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ที่เน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะที่จำเป็น เช่น การใช้เทคโนโลยี การวิเคราะห์ปัญหา การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสร้างสรรค์นวัตกรรมการทำงานร่วมกับผู้อื่น ส่งเสริมให้ครูกล้าที่จะคิดนอกกรอบอย่างสร้างสรรค์ เพราะการคิดนอกกรอบนั้นจะถูกส่งต่อไปยังนักเรียนได้

ด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสนับสนุนการจัดบรรยากาศในการเรียนรู้ของครู ที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าที่จะคิดนอกกรอบในเรื่องที่เหมาะสม ควบคู่ไปกับการสอดแทรกเรื่องคุณธรรมจริยธรรม

สิทธิและหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ยาก แต่หากไม่เริ่มนับ 1 ก็จะไม่สามารถนับถึง 100 ได้อย่างถูกต้อง

การปฏิวัติหลักสูตรจะเกิดขึ้นและสำเร็จได้ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรภายนอกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมในการที่จะกำหนดว่าลูกหลานของตนควรจะเรียนรู้อะไร เรียนรู้อย่างไร เรียนรู้เพื่ออะไร มีทักษะใด และจะปรับประยุกต์ใช้ความรู้นั้นได้อย่างไร ควบคู่ไปกับการอำนวยความสะดวก กำกับ ติดตาม และนิเทศการใช้หลักสูตรโดยผู้บริหาร เพื่อมองหาข้อบกพร่องและแก้ไขให้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับบริบทของตน คณะผู้เขียนเชื่อว่ากระบวนการดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นได้ด้วยแนวคิด REMODEL เพื่อให้ทั้งองค์พหุภาคีเดินไปพร้อมกันอย่างมั่นคงและยั่งยืนนำไปสู่การพัฒนาพลเมืองให้มีคุณลักษณะของพลเมืองในยุคการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 7 เงื่อนไขดังนี้

R = Reboot ปฏิวัติหลักสูตร หลักเกณฑ์ และกระบวนการจัดการศึกษาใหม่ทั้งระบบตั้งแต่การวางข้อกำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ยืดหยุ่นสอดคล้องกับโลกในปัจจุบันสู่หลักสูตรสถานศึกษาจนถึงชั้นเรียน ให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล

E = Educator ปฏิวัติแนวคิดนักการศึกษา ปฏิวัติวิธีคิดและกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูให้ส่งเสริมทักษะที่จำเป็นในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง

M = Management ปฏิวัติการขับเคลื่อนองค์กรและองค์ความรู้ให้ก้าวไปข้างหน้าอยู่เสมอตามสภาวการณ์ของโลกในยุคการเปลี่ยนแปลงที่ความรู้และเทคโนโลยีไม่หยุดนิ่ง

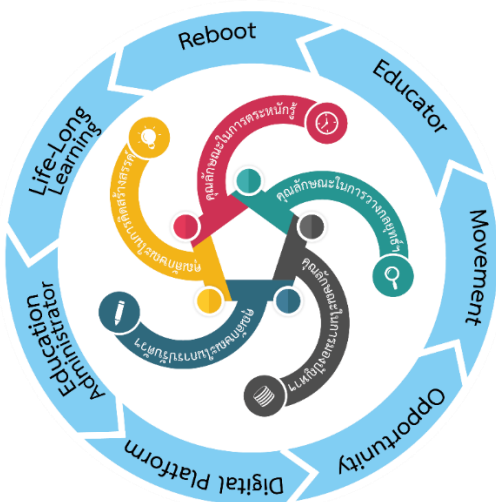
O = Opportunity ปฏิวัติโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงระบบการศึกษาและการใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษาอย่างเท่าเทียมของประชาชนในทุกพื้นที่

D = Digital Platform ปฏิวัติและบูรณาการสื่อการเรียนรู้ด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นทางเลือกในการเรียนรู้ ลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ห่างไกล

E = Educational Administrator ปฏิวัติเจตคติ วิสัยทัศน์ ของผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาให้พร้อมขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงอย่างเข้าถึง ตั้งใจ และจริงจัง โดยยึดถือเอาผลที่เกิดกับผู้เรียนเป็นสำคัญ

L = Life-Long Learning ปฏิวัติการเรียนรู้จากห้องสี่เหลี่ยมสู่โลกแห่งเทคโนโลยีที่สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลาเพื่อตอบสนองต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คณะผู้เขียนเชื่อว่าเงื่อนไขทั้ง 7 นี้จะเป็นกลไกในการบ่มเพาะคุณลักษณะของพลเมืองในยุคการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนและพลเมืองของชาติได้

ภาพที่ 1 ภาพสรุปแนวคิด REMODEL

บทสรุป

เมื่อโลกยังคงหมุนไป การเปลี่ยนแปลงจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องเผชิญและไม่มีใครสามารถหลีกเลี่ยง การเปลี่ยนแปลงได้ ไม่ว่าจะเป็นในมิติของเทคโนโลยี สังคม เศรษฐกิจ หรือการศึกษา ผู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็วและมีทักษะทักษะการปรับตัวที่เหมาะสมตามบริบทจะสามารถอยู่รอดได้ต่อไป ผู้ที่ไม่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงและไม่สามารถปรับตัวได้ในท้ายที่สุดก็就会被แทนที่ด้วยการเปลี่ยนแปลงนั่นเอง ประเด็นจึงเป็นความท้าทายอย่างยิ่งต่อระบบการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะต้องคิดหาวิธีการหรือตัวแปรใดในการที่จะดำเนินการศึกษาอย่างรอบครอบ เพื่อเตรียมความพร้อมให้ประชากรได้เติบโตไปเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์แบบ กล่าวคือ ระบบการศึกษาจะต้องสามารถตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ที่ไร้ขอบเขตและไม่สิ้นสุดได้ การเรียนรู้ด้วยตัวเองเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ง่ายดายในยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทอย่างมากในการดำเนินการศึกษาศาสตร์ความรู้แขนงต่าง ๆ ได้ถูกเผยแพร่ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสามารถเข้าถึงได้ทุกที่ ทุกเวลา การเรียนในห้องเรียนจึงอาจไม่ใช่คำตอบอีกต่อไป เพราะในสังคมที่มีพหุวัฒนธรรม ความแตกต่างของประชาชนมีความหลากหลาย เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่จรรโลงดำรง และคำจูงให้สังคมคงอยู่ได้ ระบบการศึกษาจึงควรที่จะตอบสนองต่อความหลากหลายนั้นได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม เพราะเราทุกคนต่างรู้ดีว่าการตัดเสื้อเพียงขนาดเดียวไม่สามารถใช้กับคนทุกคนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ บ้างอาจเล็กไป บ้างอาจพอดี และบ้างอาจใหญ่เกินไป การจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันจึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำมาอภิปรายเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมกับทุกคนให้ได้มากที่สุด เทคโนโลยีจึงอาจเป็นคำตอบของคำถามที่ทุกคนมองหา หากสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดการศึกษาได้ก็จะช่วยส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนรู้สูงสุด เราไม่สามารถคาดหวังได้ว่าความเหลื่อมล้ำนั้นต้องหมดไป เพียงแต่ร่วมมือกันไม่ให้ช่องว่างนั้นขยายตัวกว้างขึ้น

แม้ว่าเทคโนโลยีจะเป็นเรื่องดีแต่ก็ย่อมแฝงไว้ด้วยข้อเสียเช่นกัน ไม่มีใครสามารถให้คำตอบได้อย่างแน่นอนว่าหนทางใดเป็นหนทางที่ดีที่สุดที่จะบ่มเพาะทรัพยากรมนุษย์ในระบบการศึกษาให้มีความพร้อมที่จะรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงและการเปลี่ยนไปของโลกได้ดีที่สุด สิ่งสำคัญคือเราไม่สามารถหยุดอยู่กับที่ได้ ในปัจจุบันเราทราบแล้วว่ากระบวนการต่าง ๆ ในระบบการศึกษานั้นไม่ตอบสนองต่อความเป็นไปของโลกก็จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลง หรือสรรหารูปแบบ วิธีการใหม่ ๆ แต่หากระบวนการศึกษา还不能ก้าวข้ามพื้นที่ปลอดภัยหรือ safe zone เดิม ๆ ได้ท้ายที่สุดแล้ว ประเทศชาติก็จะต้องถ่วงวินและติดอยู่กับคำว่าประเทศกำลังพัฒนาต่อไป ช่องว่างระหว่างประเทศและสังคมโลกที่ถ่วงวินไปตามความเจริญของเทคโนโลยีก็จะทวีความกว้างขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้หลักสูตรแกนกลางฯ และหลักสูตรสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องได้รับการผ่าตัดใหญ่ คือการถ่วงวินองค์ความรู้และกระบวนการในการจัดการเรียนรู้เสียใหม่เพื่อให้มั่นใจว่า ประชาชนของชาติจะได้รับการอบรมและปลูกฝังในเรื่องที่จำเป็นต่อตนเองและต่อสังคมส่วนรวม เพื่อปรับตัวให้อยู่รอดได้ในทุก ๆ สถานการณ์

เมื่อเราเดินทางไปถึงจุดหมายปลายทางที่พลเมืองได้รับการบ่มเพาะอย่างถูกต้องเหมาะสมตามบริบท มีความพร้อมในการรับมือการเปลี่ยนแปลง ปรับตัวและอยู่รอดได้ในการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ แม้ว่าในอนาคตจะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) รูปแบบชีวิตวิถีถัดไป (Next Normal) ก็จะไม่ใช่ว่าเรื่องที่น่ากลัวอีกต่อไป เพราะ ไม่ว่ารูปแบบวิถีชีวิตใด ๆ (Any Normal) จะเกิดขึ้น พลเมืองที่ได้รับการปลูกฝัง บ่มเพาะ ฝึกฝน ให้มีทักษะที่จำเป็นต่าง ๆ อย่างถูกต้องและเหมาะสม จะสามารถตอบสนองและปรับตัวให้เข้ากับรูปแบบวิถีชีวิตหรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์

บรรณานุกรม

- กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 (2550,16 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่มที่ 124 ตอนที่ 24 ก. หน้า 29.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. เข้าถึงได้จาก). เมื่อวันที่ 21 กันยายน 2565
- ฉัตรสิรินทร์ มีสุข และคณะ. (2564). การพัฒนาความเป็นผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพในยุคนิวนอร์มัล. *วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย*, 17(2), 44-53.
- ณัฐวัชร จันทโรธรัณ และไพโรจน์ ญัตติอักษรวงศ์. (2565). การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ*, 9(1), 337-348.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 (2562,1 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่มที่ 136 ตอนที่ 57 ก. หน้า 49.
- พิชญ์สินี มะโน. (2562). ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในยุค DIGITAL DISRUPTION ต่อการศึกษา. *วารสารเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม*, 18(1), 1-6.

วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย

ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2566)

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และคณะ. (2550). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ CRP*. กรุงเทพฯ. คณะครู
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภรณ์ ศิริวิศาลสุวรรณ. (2562). *การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างทักษะชีวิตในยุคดิจิทัลสำหรับนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร*. ปริญญาโท. ปร.ด.(หลักสูตรและการสอน).
กรุงเทพฯ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เย็น ภู่วรรณ. ม.ป.ป. *ไอทีกับแนวโน้มโลก*. เมื่อวันที่ 21 กันยายน 2565 จาก

https://web.ku.ac.th/schoolnet/snet1/network/tech_it.html.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554*. เมื่อวันที่ 21 กันยายน 2565 จาก
<https://dictionary.orst.go.th/>.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2563). *Digital Disruption และมาตรการรับมือด้าน HR ของ
ภาครัฐ*. เมื่อวันที่ 21 กันยายน 2565 จาก <https://www.ocsc.go.th/blog/2020/02/บทความเรื่อง>
Digital Disruption และมาตรการรับมือด้าน HR ของภาครัฐ.

สำนักข่าวอินโฟเควสท์. (2555). *Analysis: ปิดตำนาน "โกดัก" เหยื่อรายล่าสุดของวิวัฒนาการเทคโนโลยี*. เมื่อวันที่
21 กันยายน 2565 จาก <https://www.ryt9.com/s/iq01/1326274>.

วิริยะ ฤชชัยพาณิชย์. (2559). *เปิดมุมมองปัญหาการศึกษาไทยสู่แนวทางพัฒนาการศึกษาที่มีคุณภาพ*. *วารสารวิจัย
เพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 3(2), 2-8.

วิกิพีเดีย. ม.ป.ป. *คอมพิวเตอร์*. เมื่อวันที่ 21 กันยายน 2565 จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/คอมพิวเตอร์>

Charles Darwin and Leonard Keble. (1859). *On the origin of species by means of natural selection*.
London. J. Murray. [Pdf] Retrieved from the Library of Congress,
<https://www.loc.gov/item/06017473/>.

John Naisbitt. (1982). *Megatrends*. New York. Smithmark Pub.

Marut Patphol. (2017). *The Model of Learning Management for Curriculum Development
Subjects of Graduate Students*. *วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร*, 7(1), 67-74.

Saylor J.G and et.al. (1981). *Curriculum planning for better teaching and learning*. New York. Holt,
Rinehart and Winston.